
ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΑ ΑΠΑΝΤΗΜΕΝΑ ΘΕΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΔΙΑΖΕΥΚΤΙΚΟΥ ΤΥΠΟΥ:

Σημειώστε δίπλα σε κάθε μια από τις παρακάτω προτάσεις Σ, αν θεωρείτε ότι το περιεχόμενό της είναι σωστό, ή Λ, αν θεωρείτε ότι το περιεχόμενό της είναι λανθασμένο.

1. Οι πλούσιοι του εξωτερικού που αγόρασαν τα «τσιφλίκια» της Θεσσαλίας διατήρησαν τον αναχρονιστικό θεσμό των κολίγων.
2. Το καθεστώς μικροϊδιοκτησίας στην αγροτική οικονομία μετά το 1917 δημιούργησε ευνοϊκές συνθήκες στους μικροκαλλιεργητές.
3. Στην προώθηση του εργατικού κινήματος στην Ελλάδα συνέβαλε το γεγονός ότι στα μεγάλα δημόσια έργα της περιόδου σημαντικό ποσοστό του εργατικού δυναμικού προερχόταν από το εξωτερικό.
4. Η Ελλάδα μετά τους Βαλκανικούς πολέμους προσάρτησε νέες περιοχές και έτσι τα εδάφη της αυξήθηκαν κατά 70% περίπου.
5. Το Νοέμβριο του 1920 οι σύμμαχοι απέσυραν την κάλυψη του ελληνικού χαρτονομίσματος.
6. Την περίοδο του Μεσοπολέμου η Ελλάδα είχε ομογενοποιηθεί εθνικά.
7. Η ΠΑΟΥΕΡ το 1925 ανέλαβε να αντιμετωπίσει το πρόβλημα ύδρευσης της Αθήνας.
8. Η Τράπεζα της Ελλάδος λειτούργησε το 1927.
9. Η μέθοδος διακανονισμού «κλήρινγκ» στηριζόταν στο μετατρέψιμο συνάλλαγμα.
10. Στο σύνταγμα του 1844 προβλεπόταν η ύπαρξη Βουλής και Γερουσίας.
11. Ο Κωλέττης υπονόμει με τη δράση του τον κοινοβουλευτισμό.
12. Ο Όθωνας αναγκάστηκε να εγκαταλείψει την Ελλάδα στις 12 Οκτωβρίου του 1826.
13. Οι ορεινοί είχαν ως ηγέτη το Δημήτριο Βούλγαρη.
14. Ο Δηλιγιάννης προέβαλε το αίτημα της κοινωνικής δικαιοσύνης.
15. Μετά το 1885 οι εκλογείς ψηφίζουν με κομματικά κριτήρια.
16. Ο Στρατιωτικός Σύνδεσμος στις 15 Φεβρουαρίου του 1910 διαλύθηκε έχοντας επιτύχει τις επιδιώξεις του.
17. Το κόμμα των Φιλελευθέρων δημιουργήθηκε στις 22 Αυγούστου 1910.

18. Το ραλλικό κόμμα υποστήριζε την «Ανόρθωση», που κατά την εκτίμηση των εκπροσώπων του δεν μπόρεσαν να υλοποιήσουν οι Βενιζελικοί.
19. Η Κοινωνιολογική Εταιρεία επιζητούσε για όλα τα μέλη της κοινωνίας ισότητα ευκαιριών.
20. Μέχρι το 1915 ο Βενιζέλος και ο βασιλιάς Κωνσταντίνος δεν ήρθαν σε σύγκρουση.
21. Το Σ.Ε.Κ.Ε. μετονομάστηκε σε ΚΚΕ το 1924.
22. Το 1914 το Οικουμενικό Πατριαρχείο κήρυξε την Ορθόδοξη Εκκλησία σε διωγμό και ανέστειλε τη λειτουργία των εκκλησιών και των σχολείων.
23. Τον Ιούνιο του 1914 ιδρύθηκε στη Θεσσαλονίκη Οργανισμός με σκοπό την άμεση περίθαλψη και την εγκατάσταση των προσφύγων σε εγκαταλελειμμένα τουρκικά και βουλγαρικά χωριά.
24. Η Πατριαρχική Επιτροπή συστάθηκε τον Οκτώβριο του 1918 στην Αθήνα με σκοπό την οργάνωση του επαναπατρισμού των εκτοπισμένων.
25. Το φθινόπωρο του 1922 έφθασαν στην Ελλάδα περίπου 900.000 πρόσφυγες.
26. Το Ταμείο Περιθάλψεως Προσφύγων ανήγειρε ξύλινα παραπήγματα για τη στέγαση των προσφύγων.
27. Από την υποχρεωτική ανταλλαγή των πληθυσμών που προέβλεπε η ελληνοτουρκική Σύμβαση εξαιρέθηκαν οι Έλληνες ορθόδοξοι της Κωνσταντινούπολης, της Ίμβρου και της Τενέδου και οι Μουσουλμάνοι της Ανατολικής Θράκης.
28. Η ΕΑΠ λειτούργησε ως το τέλος του 1928.
29. Ο κλήρος που παραχωρήθηκε στους πρόσφυγες κατά την αγροτική αποκατάσταση αποτελούσε ενιαία έκταση.
30. Η αστική στέγαση συνάντησε περισσότερα εμπόδια από την αγροτική λόγω των πολιτικών ανωμαλιών και της κακής οικονομικής κατάστασης κατά τις δεκαετίες του 1920 και του 1930.
31. Το έργο της εκτίμησης των περιουσιών των προσφύγων της μικρασιατικής καταστροφής υπονομευόταν από την τουρκική πλευρά.
32. Η Συμφωνία των Αθηνών διευθέτησε τις οικονομικές διαφορές ανάμεσα στην Ελλάδα και την Τουρκία.
33. Ανάμεσα στους πρόσφυγες και τους γηγενείς υπήρχε ανταγωνισμός στην αγορά εργασίας.
34. Σε μια δεκαετία (1922 – 1931) οι καλλιεργούμενες εκτάσεις στην Ελλάδα αυξήθηκαν περίπου κατά 50%.
35. Το Σύνταγμα της Κρητικής Πολιτείας συντάχθηκε κατά το πρότυπο του ισχύοντος τότε ελληνικού συντάγματος.

36. Ο Βενιζέλος μετά την απόλυσή του από το Γεώργιο δημοσίευσε στην εφημερίδα «Θέρισο» των Χανίων, πέντε πολύκροτα άρθρα με το χαρακτηριστικό τίτλο «Γεννηθήτω φως».
37. Οι Μεγάλες Δυνάμεις δεν τήρησαν ενιαία στάση έναντι των επαναστατών στο Θέρισο.
38. Ο βασιλιάς των Ελλήνων Γεώργιος ο Α' υπέδειξε ως ύπατο αρμοστή της Κρήτης τον Ανδρέα Ζαΐμη.
39. Το κόμμα του Ελ. Βενιζέλου σχημάτισε κυβέρνηση στην Κρήτη στις 17 Μαΐου 1910.
40. Η επίσημη ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα έγινε την 1^η Δεκεμβρίου του 1913.
41. Η κύρια πλουτοπαραγωγική πηγή στα παράλια του Εύξεινου Πόντου ήταν το διαμετακομιστικό εμπόριο.
42. Το ελληνικό τυπογραφείο εγκαταστάθηκε στην Τραπεζούντα το 1890.
43. Το Α' Πανελλήνιο Συνέδριο, τον Ιούλιο του 1917 στο Ταϊγάνιο απόφασισε την εκλογή Κεντρικού Συμβουλίου για τη δημιουργία ανεξάρτητου Ποντιακού Κράτους.
44. Στο συνέδριο Ειρήνης στο Παρίσι, το Δεκέμβριο του 1918, ο Βενιζέλος συμπεριέλαβε τον Πόντο στο φάκελο των ελληνικών διεκδικήσεων.
45. Ο Κεμάλ στις 21 Μαΐου 1919 οργάνωσε τη δεύτερη φάση των διωγμών των Ελλήνων του Πόντου, όταν αποβιβάστηκε στην Σαμψούντα.

Απαντήσεις: 1 – Σ, 2 – Λ, 3 – Λ, 4 – Σ, 5 – Σ, 6 – Σ, 7 – Λ, 8 – Λ, 9 – Λ, 10 – Σ, 11 – Σ, 12 – Λ, 13 – Λ, 14 – Σ, 15 – Λ, 16 – Λ, 17 – Σ, 18 – Λ, 19 – Σ, 20 – Σ, 21 – Σ, 22 – Σ, 23 – Λ, 24 – Λ, 25 – Σ, 26 – Σ, 27 – Λ, 28 – Λ, 29 – Λ, 30 – Σ, 31 – Σ, 32 – Λ, 33 – Σ, 34 – Σ, 35 – Σ, 36 – Λ, 37 – Σ, 38 – Λ, 39 – Σ, 40 – Σ, 41 – Σ, 42 – Λ, 43 – Σ, 44 – Λ, 45 – Λ.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΙΣΗΣ:

Να γράψετε τους αριθμούς της Στήλης Α και δίπλα στο καθένα από αυτά τα γράμματα της Στήλης Β. Κάποια στοιχεία από τη Στήλη Β περισσεύουν.

☞ Πίνακας 1^{ος}

Στήλη Α	Στήλη Β
1. Μάιος του 1927	α. Αγροτική ρύθμιση Βενιζέλου
2. 1929	β. Αγροτική ρύθμιση Θεοτόκη
3. Μάρτιος του 1922	γ. Διεθνής Οικονομική Κρίση
4. 1907	δ. Διχοτόμηση της δραχμής
	ε. Ίδρυση Τράπεζας της Ελλάδος
	στ. Ίδρυση ΣΕΚΕ

☞ Πίνακας 2^{ος}

A	B
1. Επανάσταση 3 ^{ης} Σεπτεμβρίου	α. 15 Μαρτίου 1910
2. Διάλυση του Στρατιωτικού Συνδέσμου	β. 1897
3. Θεμελίωση του Δικομματισμού	γ. 1847
4. Πτώχευση της Ελλάδος	δ. 1843
5. Ελληνοτουρκικός Πόλεμος	ε. 15 Αυγούστου 1909
6. Διάλυση της ομάδας των Ιαπώνων	στ. 1893
7. Θάνατος Κωλέττη	ζ. 1908
8. Ψήφιση της αρχής της δεδηλωμένης	η. 1884
	θ. 1862
	ι. 1875

➤ Πίνακας 3^{ος}

ΣΤΗΛΗ Α'	ΣΤΗΛΗ Β'
1. Ο Κωνσταντίνος για πρώτη φορά στο θρόνο.	α. 1910
2. Δολοφονία Ι. Δραγούμη.	β. 26 Σεπτεμβρίου 1916
3. Ίδρυση Σ.Ε.Κ.Ε.	γ. 1909
4. Κυβέρνηση Θεσσαλονίκης.	δ. 1913
5. Ίδρυση Λαϊκού κόμματος.	ε. 1 Νοεμβρίου 1920
	στ. 22 Ιανουαρίου 1921
	ζ. 1920
	η. 1924
	θ. 1918

➤ Πίνακας 4^{ος}

A	B
1. Συμφωνία Άγκυρας	α. Ιούνιος 1925
2. Σύμβαση Άγκυρας	β. Ιούλιος 1923
3. Συμφωνία Αθηνών	γ. Δεκέμβριος 1926
4. Σύμβαση της Λοζάνης	δ. Ιούλιος 1930
	ε. Ιανουάριος 1923
	στ. Ιούνιος 1930

➤ Πίνακας 5^{ος}

ΣΤΗΛΗ Α'	ΣΤΗΛΗ Β'
1. Ο πρίγκιπας Γεώργιος αναλαμβάνει τα καθήκοντά του ως ύπατος αρμοστής στην Κρήτη.	α. 18 Μαρτίου 1901
2. Κήρυξη της επανάστασης στο Θέρισο.	β. 14 Νοεμβρίου 1913
3. Συμφωνία των Μουρνιών.	γ. 14 Μαρτίου 1905
4. Πρώτο ενωτικό Ψήφισμα των Κρητών.	δ. 12 Οκτωβρίου 1912
5. Υπογραφή προκήρυξης από την τριανδρία και άλλους πολιτευτές.	ε. 10 Μαρτίου 1905

6. Ο πρίγκιπας Γεώργιος απολύει το Βενιζέλο.	στ. 26 Φεβρουαρίου 1905
7. Συνθήκη ειρήνης Ελλάδας – Τουρκίας.	ζ. 9 Δεκεμβρίου 1898
	η. 24 Σεπτεμβρίου 1908
	θ. 2 Νοεμβρίου 1905

➤ Πίνακας 6^{ος}

A	B
1. Συνέδριο Ειρήνης στο Παρίσι	α. Ιούλιος του 1917
2. Ίδρυση Φροντιστηρίου της Τραπεζούντας	β. 19 Μαΐου 1919
3. Α' Πανελλήνιο Συνέδριο στο Ταϊγάνιο	γ. 10 Μαρτίου 1921
4. Δεύτερη φάση διωγμών των Ελλήνων του Πόντου	δ. Δεκέμβριος του 1918
	ε. 1682
	στ. 1856

Απαντήσεις: Πίνακας 1^{ος}: 1 – ε, 2 – γ, 3 – δ, 4 – β. Πίνακας 2^{ος}: 1 – δ, 2 – α, 3 – η, 4 – στ, 5 – β, 6 – ζ, 7 – γ, 8 – ι. Πίνακας 3^{ος}: 1 – δ, 2 – ζ, 3 – θ, 4 – β, 5 – α. Πίνακας 4^{ος}: 1 – στ, 2 – α, 3 – γ, 4 – ε. Πίνακας 5^{ος}: 1 – ζ, 2 – ε, 3 – θ, 4 – η, 5 – στ, 6 – α, 7 – β. Πίνακας 6^{ος}: 1 – δ, 2 – ε, 3 – α, 4 – β.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΠΟΛΛΑΠΛΗΣ ΕΠΙΛΟΓΗΣ:

Να γράψετε το νούμερο κάθε πρότασης και δίπλα το γράμμα που αντιπροσωπεύει τη σωστή απάντηση.

- 1. Η κυβέρνηση Βενιζέλου στη Θεσσαλονίκη αποφάσισε την ολοκλήρωση της αγροτικής μεταρρύθμισης το:
 - α. 1917.
 - β. 1907.
 - γ. 1910.
 - δ. 1914.
- 2. Το 1911 τα έσοδα του προϋπολογισμού ήταν:
 - α. 181.000.000 δρχ.
 - β. 240.000.000 δρχ.
 - γ. 150.000.000 δρχ.

- δ. 300.000.000 δρχ.
- 3. Μετά τη Μικρασιατική καταστροφή έφτασαν στο ελληνικό κράτος:
 - α. 610.000 Έλληνες πρόσφυγες.
 - β. 45.000 Αρμένιοι πρόσφυγες.
 - γ. 1.230.000 Έλληνες και 45.000 Αρμένιοι πρόσφυγες.
 - δ. 800.000 Έλληνες πρόσφυγες.
- 4. Τη λύση του υδρευτικού ζητήματος της Αθήνας ανέλαβε η αμερικανική εταιρεία ΟΥΛΕΝ το:
 - α. 1924.
 - β. 1923.
 - γ. 1930.
 - δ. 1925.
- 5. Τις εργασίες της Εθνοσυνέλευσης του 1843 – 1844 διηύθυναν οι:
 - α. ηγέτες της επαναστατικής κυβέρνησης.
 - β. ηγέτες των κομμάτων.
 - γ. καπεταναίοι.
 - δ. οπλαρχηγοί.
- 6. Ο Όθων αναγκάστηκε να εγκαταλείψει τη χώρα στις:
 - α. 12 – 10 – 1872.
 - β. 21 – 4 – 1837.
 - γ. 12 – 10 – 1862.
 - δ. 14 – 10 – 1875.
- 7. Οι πεδινοί είχαν ηγέτη τον:
 - α. Δημήτριο Βούλγαρη.
 - β. Κ. Κανάρη.
 - γ. Επαμεινώνδα Δεληγιώργη.
 - δ. Δ. Γρίβα.
- 8. Το σύνταγμα του 1864 όρισε ως πολίτευμα:
 - α. την απόλυτη μοναρχία.
 - β. τη συνταγματική μοναρχία.
 - γ. τη βασιλευομένη δημοκρατία.
 - δ. τη δημοκρατία.
- 9. Η κοινοβουλευτική ομάδα των Ιαπώνων ιδρύθηκε το:
 - α. 1906.
 - β. 1909.
 - γ. 1897.
 - δ. 1903.
- 10. Το κίνημα στο Γουδί εκδηλώθηκε στις:
 - α. 15 – 8 – 1909.
 - β. 15 – 4 – 1909.
 - γ. 2 – 3 – 1909.
 - δ. 15 – 3 – 1910.

- 11. Τα παλιά κόμματα εξασφάλισαν στις εκλογές του 1910:
 - α. 29 έδρες.
 - β. 211 έδρες.
 - γ. 112 έδρες.
 - δ. 100 έδρες.
- 12. Οι Κοινωνιολόγοι ίδρυσαν το Λαϊκό Κόμμα:
 - α. στα μέσα του 1910.
 - β. στα μέσα του 1909.
 - γ. στα μέσα του 1911.
 - δ. στα μέσα του 1912.
- 13. Ο Βενιζέλος συγκρότησε δική του κυβέρνηση στη Θεσσαλονίκη στις 26 Σεπτεμβρίου του:
 - α. 1912.
 - β. 1915.
 - γ. 1914.
 - δ. 1916.
- 14. Η Συνθήκη του Νείγυ υπογράφηκε το:
 - α. Νοέμβριο του 1918.
 - β. Νοέμβριο του 1919.
 - γ. Δεκέμβριο του 1918.
 - δ. Δεκέμβριο του 1919.
- 15. Το Υπουργείο Περιθάλψεως ιδρύθηκε τον:
 - α. Ιούλιο του 1917.
 - β. Ιούνιο του 1917.
 - γ. Αύγουστο του 1918.
 - δ. Ιούλιο του 1918.
- 16. Η Πατριαρχική Επιτροπή στην Κωνσταντινούπολη ιδρύθηκε το:
 - α. 1917.
 - β. 1919.
 - γ. 1918.
 - δ. 1920.
- 17. Η Σύμβαση της Λοζάνης υπογράφηκε στις:
 - α. 24 Ιουλίου 1923.
 - β. 30 Ιανουαρίου 1923.
 - γ. 30 Ιανουαρίου 1924.
 - δ. 18 Οκτωβρίου 1912.
- 18. Η Μικτή Επιτροπή Ανταλλαγής αποτελούνταν:
 - α. 4 Έλληνες, 3 Τούρκους και 4 ουδέτερους
 - β. 4 Έλληνες, 4 Τούρκους και 4 ουδέτερους
 - γ. 4 Έλληνες, 4 Τούρκους και 3 ουδέτερους
 - δ. 3 Έλληνες, 3 Τούρκους και 4 ουδέτερους
- 19. Η Επιτροπή Αποκαταστάσεως Προσφύγων δημιουργήθηκε:
 - α. το Μάρτη του 1923.

- β. το Σεπτέμβριο του 1923.
- γ. το Σεπτέμβριο του 1924.
- δ. τον Οκτώβριο του 1924.
- 20. Η Επιτροπή Αποκαταστάσεως Προσφύγων λειτούργησε μέχρι:
 - α. το τέλος του 1930.
 - β. το τέλος του 1925.
 - γ. την αρχή του 1931.
 - δ. το τέλος του 1924.
- 21. Ο πληθυσμός της Ελλάδας αυξήθηκε από το 1920 έως το 1928 περίπου:
 - α. κατά 25%.
 - β. κατά 20%.
 - γ. κατά 18%.
 - δ. κατά 21%.
- 22. Το 1928 το ποσοστό των μη Ελλήνων ορθοδόξων στην Ελλάδα ήταν:
 - α. 5%.
 - β. 4%.
 - γ. 3%.
 - δ. 6%.
- 23. Η κρητική Βουλή άρχισε τις εργασίες της στις:
 - α. 8 Φεβρουαρίου 1899.
 - β. 8 Μαρτίου 1899.
 - γ. 8 Απριλίου 1899.
 - δ. 8 Μαΐου 1899.
- 24. Λύση στο ζήτημα της σχέσης της Εκκλησίας της Κρήτης με το Οικουμενικό Πατριαρχείο έδωσε ο Οργανικός Νόμος του:
 - α. 1900.
 - β. 1901.
 - γ. 1902.
 - δ. 1903.
- 25. Οι Προστάτιδες Δυνάμεις απέστειλαν αυστηρό τηλεσίγραφο προς τους επαναστάτες στο Θέρισο στις:
 - α. 2 Νοεμβρίου 1905.
 - β. 2 Ιουλίου 1905.
 - γ. 2 Δεκεμβρίου 1905.
 - δ. 2 Οκτωβρίου 1905.
- 26. Οι σημαίες των Μεγάλων Δυνάμεων και της Τουρκίας αφαιρέθηκαν από το φρούριο της Σούδας στις:
 - α. 14 Φεβρουαρίου 1913.
 - β. 14 Μαρτίου 1913.
 - γ. 14 Απριλίου 1913.
 - δ. 14 Μαΐου 1913.

- 27. Ο νομικός όρος «Χάτι Χουμαγιούν» παραχωρήθηκε στους Έλληνες το:
 - α. 1850.
 - β. 1860.
 - γ. 1856.
 - δ. 1865.
- 28. Η Τραπεζούντα μέχρι το 1869 έλεγχε το:
 - α. 40% του εμπορίου.
 - β. 50% του εμπορίου.
 - γ. 60% του εμπορίου.
 - δ. 70% του εμπορίου.
- 29. Η παράδοση της Τραπεζούντας στο μητροπολίτη Χρυσάνθο έγινε τον:
 - α. Απρίλιο του 1916.
 - β. Απρίλιο του 1917.
 - γ. Μάιο του 1916.
 - δ. Μάρτιο του 1917.
- 30. Κατά τη γενοκτονία των Ελλήνων του Πόντου 1913 – 1923 από τους Νεότουρκους και τους Κεμαλικούς θανατώθηκαν:
 - α. 30% του πληθυσμού.
 - β. 40% του πληθυσμού.
 - γ. 50% του πληθυσμού.
 - δ. 60% του πληθυσμού.

Απαντήσεις: 1 – α, 2 – β, 3 – γ, 4 – δ, 5 – β, 6 – γ, 7 – α, 8 – γ, 9 – α, 10 – α, 11 – β, 12 – α, 13 – δ, 14 – β, 15 – α, 16 – γ, 17 – β, 18 – γ, 19 – β, 20 – α, 21 – β, 22 – δ, 23 – α, 24 – α, 25 – β, 26 – α, 27 – γ, 28 – α, 29 – α, 30 – γ.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΣΥΝΤΟΜΗΣ ΑΠΑΝΤΗΣΗΣ – ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ:

1. Πότε ολοκληρώθηκε η αγροτική μεταρρύθμιση στην Ελλάδα και ποια ήταν τα αποτελέσματά της;
2. Ποια υπήρξε η κατάσταση του εργατικού κινήματος στην Ελλάδα στο τέλος του 19^{ου} αιώνα μέχρι το τέλος των Βαλκανικών πολέμων;
3. Ποια πολιτική ακολούθησε ο Βενιζέλος κατά την περίοδο 1910 – 1922 στον οικονομικό τομέα και ποιες προϋποθέσεις απαιτούνταν για την υλοποίησή της;
4. Τι γνωρίζετε για τον ιδιόμορφο δανεισμό στον οποίο κατέφυγε η Ελλάδα το 1917; Ποια ήταν τα αποτελέσματά του;
5. Σε ποια κατάσταση βρισκόταν η οικονομία της Ελλάδας την περίοδο του μεσοπολέμου; Ποιοι παράγοντες συνέβαλαν σ' αυτό;
6. Ποιες επενδύσεις έγιναν στις υποδομές στην Ελλάδα μετά το 1922;

7. Ποια υπήρξαν τα θετικά αποτελέσματα για την ελληνική οικονομία από τη λειτουργία της Τράπεζας της Ελλάδος;
8. Ποιες ήταν οι επιπτώσεις της διεθνούς οικονομικής κρίσης στην ελληνική και διεθνή οικονομία;
9. Ποιες ήταν οι αποφάσεις και οι νομοθετικές ρυθμίσεις του Συντάγματος του 1844;
10. Να αναφέρετε τις συνθήκες κατάργησης της βασιλείας του Όθωνα.
11. Ποιες συνθήκες επέβαλαν την ψήφιση της αρχής της δεδηλωμένης και ποια θεωρείτε ότι είναι η πολιτική σημασία της;
12. Να συγκρίνετε το τρικουπικό και το δηλιγιαννικό κόμμα.
13. Ποιοι ήταν οι λόγοι που προκάλεσαν το 1915 δύο φορές την παραίτηση του Βενιζέλου;
14. Ποια κατά τη γνώμη σας υπήρξαν τα αίτια του πρώτου διωγμού το 1914 σε βάρος των Ελλήνων της Ανατολικής Θράκης και της Μικράς Ασίας;
15. Τι γνωρίζετε για την περίθαλψη των προσφύγων του πρώτου διωγμού (1914 – 1921);
16. Ποια στοιχεία αποδεικνύουν ότι οι πρώτες απογραφές των προσφύγων που κατέφυγαν στην Ελλάδα μετά τη μικρασιατική καταστροφή δεν αποδίδουν την πραγματικότητα;
17. Ποιες παραμέτρους έλαβε υπόψη της η ΕΑΠ στην προσπάθειά της να αποκαταστήσει τους πρόσφυγες της μικρασιατικής καταστροφής;
18. Ποιοι παράγοντες λειτούργησαν ανασταλτικά στην επίτευξη της αστικής αποκατάστασης των προσφύγων;
19. Ποιοι φορείς ανέλαβαν τη διαδικασία προσωρινής και οριστικής εκτίμησης των περιουσιών που εγκαταλείφθηκαν στην Τουρκία;
20. Ποιες αιτιάσεις απηύθυναν οι πρόσφυγες στο ελληνικό κράτος και σε ποιο βαθμό αυτές υπήρξαν δικαιολογημένες;
21. Ποιες ήταν οι επιπτώσεις από την άφιξη των προσφύγων στη γεωργία;
22. Ποια ήταν τα αίτια της εκδήλωσης του διχασμού Βενιζέλου – Γεωργίου Β';
23. Ποια ήταν τα επιτεύγματα της αρμοστείας του Αλέξανδρου Ζαΐμη;
24. Τι γνωρίζετε για την εμπορική δραστηριότητα του παρευξείνιου ελληνισμού;

Απαντήσεις:

1. Σελ. 43 – 45: «Το αποφασιστικό βήμα ... Βουλγαρία, Ρουμανία κ.λπ.».
2. Σελ. 46: «Οι διαφορές του αγροτικού ... ιδεολογίας στη χώρα».
3. Σελ. 48: «Στην περίοδο ... δυνάμεων του έθνους».
4. Σελ. 50: «Όταν με την επέμβαση ... τις βαρύτατες συνέπειές της».
5. Σελ. 52: «Η Ελλάδα του μεσοπολέμου ... μέσα στην καταστροφή».

6. Σελ. 52 – 53: «Οι ραγδαίες αλλαγές ... καλλιεργούμενων εδαφών».
7. Σελ. 53: «Το 1927 με αφορμή ... Νέα Υόρκη το 1929».
8. Σελ. 53 – 54: «Η παγκόσμια ... θετικά στοιχεία».
9. Σελ. 70 – 72: «Η δυναμική ... σε συναίνεση».
10. Σελ. 75 – 76: «Η νέα γενιά ... να εγκαταλείψει τη χώρα».
11. Σελ. 78 – 79: «Παρά την έντονη ... του πολιτικού τοπίου».
12. Σελ. 81: «Οι αντίθετοι ... παραγωγικές δραστηριότητες».
13. Σελ. 93 – 94: «Ήδη από το 1912 ... παραίτηση της κυβέρνησης».
14. Σελ. 138: «Η ελληνική παρουσία ... σε βάρος των Ελλήνων».
15. Σελ. 140 – 142: «Στην αρχή η περίθαλψη ... προηγούμενης εγκατάστασης».
16. Σελ. 146 – 148: «Οι πρώτες απογραφές ... όπου είχαν ζήσει».
17. Σελ. 153 – 154: «Για την αποκατάσταση ... παραμεθόριες περιοχές».
18. Σελ. 157 – 158: «Την αστική αποκατάσταση ... επέκταση λιμανιών».
19. Σελ. 160 – 161: «Όπως είδαμε, ... την τουρκική πλευρά».
20. Σελ. 163 – 165: «Οι πρόσφυγες ... ευαγή ιδρύματα».
21. Σελ. 167 – 168: «Για ένα διάστημα ... στην πατρίδα τους».
22. Σελ. 208: «Το θετικό ... κλίμα διχασμού».
23. Σελ. 216: «Ο Αλέξανδρος ... Κρητικό Ζητήματος».
24. Σελ. 246 – 248: «Η κύρια πλουτοπαραγωγική ... της Ευρώπης».

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΣΥΝΔΥΑΣΤΙΚΕΣ:

1. Να παρουσιάσετε την υπονόμηση του κοινοβουλευτικού συστήματος από τον Ι. Κωλέττη, αρχηγό του γαλλικού κόμματος και τον Δ. Βούλγαρη, αρχηγό της παράταξης των πεδινών.
2. Για ποιους λόγους «παρήκμασε» το γαλλικό κόμμα κατά την περίοδο της συνταγματικής μοναρχίας;
3. Τι γνωρίζετε για τις συνταγματικές ρυθμίσεις των Συνταγμάτων του 1844 και 1864;
4. Ποιες ήταν οι αδυναμίες των Συνταγμάτων του 1844 και του 1864 και πώς αυτές αντιμετωπίστηκαν;
5. Τι γνωρίζετε για το εκσυγχρονιστικό πρόγραμμα που παρουσίασε το τρικουπικό κόμμα και ποια υπήρξε η κατάληξή του;
6. Ποια υπήρξε η θέση των βουλευτών στο τελευταίο τέταρτο του 19^{ου} αιώνα; (Να προσδιορίσετε τα κριτήρια επιλογής τους, την κοινωνική του προέλευση και τη λειτουργία τους στον κομματικό μηχανισμό).
7. Ποιο υπήρξε το πρόγραμμα του κόμματος των Φιλελευθέρων και τι γνωρίζετε για το μεταρρυθμιστικό του έργο;
8. Ποιες ήταν οι εκλογικές αναμετρήσεις που έγιναν από το 1910 – 1912 στην Ελλάδα και ποια ήταν τα αποτελέσματά τους;

9. Ποιοι θεωρούνται φορείς της αριστερής και σοσιαλιστικής ιδεολογίας στην Ελλάδα; Τι γνωρίζετε για την ανάπτυξη και τη δραστηριοποίησή τους στην πολιτική ζωή της χώρας;
10. Ποιες υπήρξαν οι επιπτώσεις της ήττας των Βενιζελικών στις εκλογές του Νοεμβρίου του 1920 για την οικονομία της Ελλάδας την ίδια χρονική περίοδο και την εσωτερική και εξωτερική πολιτική της χώρας;
11. Ποια υπήρξε η αντίδραση των αντιβενιζελικών στην είσοδο της Ελλάδας στον Α' Παγκόσμιο πόλεμο στο πλευρό της Αντάντ;
12. Ποιο ήταν το περιεχόμενο της Σύμβασης της Λοζάνης;
13. Ποιοι φορείς αναλαμβάνουν την αντιμετώπιση του προσφυγικού ζητήματος στην Ελλάδα από το 1914 μέχρι το 1930;
14. Πώς αντιμετωπίστηκε η ανάγκη της προσωρινής στέγασης των προσφύγων μετά τη Μικρασιαστική καταστροφή; Τι γνωρίζετε για την οριστική στέγαση των προσφύγων στα πλαίσια της αγροτικής αποκατάστασης;
15. Ποιες διπλωματικές πράξεις (συνθήκες, συμφωνίες, σύμφωνα φιλίας) υπέγραψε η Ελλάδα την περίοδο 1918 – 1930 που ρύθμιζαν το προσφυγικό ζήτημα;
16. Τι γνωρίζετε για το Σύνταγμα της Κρητικής Πολιτείας; Ποια ήταν τα μειονεκτήματά του;
17. Ποια ήταν η δράση και η συμβολή του μητροπολίτη Χρυσανθου στην εξέλιξη του ζητήματος των Ελλήνων του Πόντου;

Απαντήσεις:

1. Σελ. 73 – 74: «Ο Κωλέττης ... για τη διαδοχή», σελ. 77: «Οι πεδινόι ... μικροκαλλιεργητές».
2. Σελ. 73: «Τα πολιτικά κόμματα ... σε παρακμή», σελ. 73 – 74: «Ο Κωλέττης ... για διαδοχή», σελ. 74 – 75: «Κατά την περίοδο ... πολιτική σκηνή».
3. Σελ. 70 – 72: «Η δυναμική παρουσία ... σε συναίνεση», σελ. 78 – 79: «Μέσα σε συνθήκες ... δεδηλωμένης το 1875».
4. Σελ. 71: «Μια αδυναμία ... κομματικών μηχανισμών», σελ. 72: «Συνταγματική πρόβλεψη ... σε συναίνεση», σελ. 78: «Μέσα σε συνθήκες ... συντάγματος», «Κατοχυρώθηκαν μεταξύ άλλων η ελευθερία του συνέρχεσθαι ... οι βιαιοπραγίες», σελ. 78 – 79: «Παρά την έντονη ... πολιτικού τοπίου».
5. Σελ. 80: «Το διάστημα ... ο Χαρίλαος Τρικούπης», σελ. 81: «Οι αντίθετοι ... δραστηριότητες» (Μόνο όσα σχετίζονται με τον Τρικούπη), σελ. 84 – 85: «Κατά την περίοδο ... (π.χ. αποκέντρωση)».
6. Σελ. 82 – 83: «Η βάση των κομμάτων ... δημόσια ζωή», σελ. 84: «Οι υποψήφιοι βουλευτές ... εκλογικής τους περιφέρειας».

7. Σελ. 89 – 90: «Οι εκσυγχρονιστές ... της Εθνοσυνέλευσης», σελ. 90 – 91: «Το πρώτο εξάμηνο ... κοινοβουλευτικές συζητήσεις κ.λπ.»
8. Σελ. 89: «Πριν από τις εκλογές ... ανεξάρτητοι εκσυγχρονιστές», σελ. 90: «Ο Βενιζέλος ... μεταρρυθμιστικό του έργο», σελ. 91: «Το ρεύμα που είχε ... κοινωνικών προβλημάτων».
9. Σελ. 46 – 47: «Οι διαφορές ... Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδος», σελ. 89: «Σε κάποιες εκλογικές ... «Κοινωνιολογική Εταιρεία», σελ. 93: «Τα αριστερά κόμματα ... στους Φιλελευθέρους», σελ. 97 – 98: «Οι υψηλοί δείκτες ... (Κ.Κ.Ε)».
10. Σελ. 50: «Το Νοέμβριο του 1920 ... βαρύτατες συνέπειές της», σελ. 96 – 97: «Η Συνθήκη των Σεβρών ... ολοκλήρου σύνταγμα», σελ. 144 «Οι εθνικές βλέψεις ... φτάνουν στην Ελλάδα».
11. Σελ. 94 – 96: «Με αφορμή ... Ίωνος Δραγούμη, το 1920».
12. Σελ. 149 – 150: «Στις 24 Ιουλίου 1923 ... Επιτροπή Ανταλλαγής», σελ. 151 – 152: «Με βάση το άρθρο ... των ανταλλαξίμων».
13. **Μικτή Επιτροπή** (σελ. 139: «Ιδρύθηκε ... Οκτώβριο του 1914»), **Υπηρεσία Ανοικοδομήσεως Ανατολικής Μακεδονίας** (σελ. 140: «Μετά τη λήξη ... επανεγκατάστασή τους»), **Οργανισμός** (σελ. 140 – 141: «Τον Ιούλιο του 1914 ... γεωργικό κλήρο»), **Ανώτατη Διεύθυνση Περιθάλψεως** (σελ. 141: «Κατά την περίοδο ... Περιθάλψεως»), **Υπουργείο Περιθάλψεως** (σελ. 141: «Τον Ιούλιο του 1917 ... 450.000 πρόσφυγες», σελ. 143: «Η παλιννόστηση ... Μικράς Ασίας», σελ. 148: «Με την άφιξη ... Περιθάλψεως»), **Πατριωτικό Ίδρυμα** (σελ. 142: «Οργανώθηκαν ... πολλοί πρόσφυγες»), **Πατριαρχική Επιτροπή** (σελ. 143: «Τον Οκτώβριο του 1918 ... ελληνικής κυβέρνησης»), **Υπηρεσία Παλιννοστήσεως και Περιθάλψεως** (σελ. 143: «Στα πλαίσια της ... ασχολίες τους»), **Μικτή Επιτροπή Ανταλλαγής** (σελ. 151 – 152: «Με το άρθρο ... των ανταλλαξίμων», σελ. 150: «Θα διευκολύνονταν ... Ανταλλαγής», σελ. 146 «Αυτοί ... στη Ρωσία», σελ. 160: «Το έργο της εκτίμησης ... Ανταλλαγής Πληθυσμών»), **Ταμείο Περιθάλψεως Προσφύγων** (σελ. 148: «Στη συνέχεια ... των προσφύγων», σελ. 155: «Εκτός από την ΕΑΠ ... 1922 – 1925»), **Επιτροπή Αποκατάστασης Προσφύγων** (σελ. 153: «Με πρωτοβουλία ... οριστική στέγαση», [σελ. 153: «Η ελληνική κυβέρνηση ... Αντιλήψεως»], σελ. 155: «Η ΕΑΠ ... στους πρόσφυγες»), **Υπουργείο Πρόνοιας και Αντιλήψεως** (σελ. 155: «Εκτός από την ΕΑΠ ... Αντιλήψεως»), **Υπουργείο Γεωργίας** (σελ. 155: «Εκτός από την ΕΑΠ ... Γεωργίας»), **Γενική Διεύθυνση Ανταλλαγής** (σελ. 160: «Για να βοηθήσει ... Πληθυσμών»), **Γραφεία Ανταλλαγής Πληθυσμών** (σελ. 160: «Για την αποτελεσματικότερη ... Πληθυσμών», «Η προσωρινή ... Ανώτατο Συμβούλιο»), **Ανώτατο Συμβούλιο** (σελ. 160: «Η προσωρινή ... αποκατασταθεί»), **Πρωτοβάθμιες Επιτροπές Εκτίμησης** (σελ. 160: «Για την οριστική ... ανέκλυπταν»), **Δευτεροβάθμιες**

- Επιτροπές Εκτίμησης** (σελ. 160: «Για την οριστική ... ανέκυπταν»), **Αγροτική Τράπεζα** (σελ. 157: «Μετά τη διάλυση ... Αγροτική Τράπεζα»), **Εθνική Τράπεζα** (σελ. 160: «Το έργο της εκτίμησης ... καταβολή αυτή», σελ. 162: «Το γεγονός αυτό ... Εθνική Τράπεζα»).
14. Σελ. 148: «Στην αρχή ... οργανωμένα», σελ. 148 – 149: «Με την άφιξη ... με τους πρόσφυγες», σελ. 157: «Για τη στέγαση ... Αγροτική Τράπεζα».
15. Σελ. 140: «Το Νοέμβριο του 1919 ... της συνθήκης», σελ. 96: «Η Συνθήκη των Σεβρών ... απτή πραγματικότητα», σελ. 149 – 150: «Στις 24 Ιουλίου 1923 ... επίμαχων περιοχών», σελ. 151 – 152: «Με βάση το άρθρο ... των ανταλλαξίμων», σελ. 161: «Μετά την υπογραφή ... του άλλου κράτους».
16. Σελ. 207: «Το Σύνταγμα της Κρητικής Πολιτείας ... ο Ελευθέριος Βενιζέλος», σελ. 208: «Το θετικό ... Ψυχολογία των Κρητών».
17. Σελ. 249: «Λίγες μέρες ... Νεότουρκων», σελ. 251: «Η πρόταση του Ελ. Βενιζέλου ... εξελίξεων».

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΑΡΑΘΕΜΑΤΩΝ – ΠΗΓΩΝ:

1. Λαμβάνοντας υπόψη σας το περιεχόμενο του παραθέματος και σε συνδυασμό με τις ιστορικές σας γνώσεις να επισημάνετε τους λόγους για τους οποίους εντάθηκε το αγροτικό ζήτημα στην Ελλάδα το 1881, να παρουσιάσετε τις ενέργειες που έγιναν για την επίλυσή του και τα αποτελέσματά τους.

ΠΑΡΑΘΕΜΑ

Η σχεδιαζόμενη αγροτική μεταρρύθμιση, ... σκόπευε τον εξής κεντρικό στόχο: να πλήξει την τεχνητή μείωση της προσφοράς καλλιεργήσιμης γης και αγροτικών προϊόντων, την οποία επέβαλλε μονοπωλιακώς η μεγάλη γαιοκτησία.

Η μεταρρύθμιση, ενοποιώντας τις ιδιότητες του καλλιεργητή και του ιδιοκτήτη, επί ενός και του αυτού προσώπου, επεδίωξε να επιφέρει την αύξηση της αγροτικής παραγωγής και συνεπώς, την μείωση της τιμής των αγροτικών προϊόντων. ...

Η αγροτική μεταρρύθμιση ουδεμία βελτίωση επέφερε ως προς τις συνθήκες ζωής των χωρικών. Κύριος στόχος της μεταρρύθμισης ήταν απλώς η συντριβή της μεγάλης τσιφλικικής γαιοκτησίας, προς όφελος του αστικού καπιταλισμού, ο οποίος εξασφάλιζε έτσι την προσφορά αγροτικών προϊόντων σε ασυγκρίτως φθηνότερες τιμές. Δυνάμεθα μάλιστα να πιστοποιήσουμε ότι η μηχανική (απρόσωπη) συμπίεση της αγροτικής εργασίας, μετά την μεταρρύθμιση, έγινε εντατικότερη και ότι γενικώς ο χωρικός περιεπλάκη σε μια νέα διαδικασία συνεχούς επιδείνωσης της θέσης του. ...

Μετά την οριστική πτώση του Τρικούπη στα 1895, ο Δελιγιάννης επιχειρήσε, για πρώτη φορά, την μερική απαλλοτρίωση των τσιφλικιών υπέρ των καλλιεργητών τους.

Στα 1896, κατέθεσε στην Βουλή 5 νομοσχέδια, τα οποία επρόβλεπαν: α) την απαλλοτρίωση του 118 των τσιφλικιών Θεσσαλίας και β) την σύσταση ενός ειδικού ταμείου γεωργικής πίστης για τις χρηματοδοτικές ανάγκες των κολληγικών οικογενειών. ...

Πλην όμως, η προτεινόμενη σοβαρή μεταβολή της κυβερνητικής πολιτικής δεν έγινε δεκτή από την Βουλή. Οι γαιοκτήμονες της Θεσσαλίας είχαν τόσο ισχυρά στηρίγματα, ακόμη και εντός του κυβερνώντος δεληγιαννικού κόμματος, ώστε τα κατατεθέντα νομοσχέδια απορρίφθηκαν. Ενδιαφέρον είναι να σημειωθεί ότι η αντίδραση των γαιοκτημόνων ήταν τόσο ισχυρή, ώστε ακόμη και όταν ο πρωθυπουργός Θεοτόκης, ηγέτης των «παλαιών», τρικουπικών, επεχείρησε στα 1903 να «περάσει ανάλογο νομοσχέδιο, η Βουλή τον καταψήφισε, με την συνδρομή αρκετών εκ των βουλευτών του κόμματός του. Είναι άρα προφανές ότι, κατά την περίοδο 1896 – 1917, η κεντρική εξουσία, επιδιώκοντας να περιορίσει τα τσιφλίκια, αντιμετώπιζε την έντονη αντίδραση των επαρχιακών βουλευτών, οι οποίοι συνδέοντο με τα γαιοκτημονικά συμφέροντα.

Κ. Βεργόπουλου, *Νεοελληνική Ιστορία*, σσ. 167 – 169

Απάντηση: Σχολικό βιβλίο: σελ. 42 – 45: «Στον ελληνικό χώρο ... Ρουμανία κ.λπ.)».

Η πηγή του Κ. Βεργόπουλου αναφέρεται στις προσπάθειες που έγιναν από τις ελληνικές κυβερνήσεις με σκοπό την επίλυση του αγροτικού ζητήματος στην Ελλάδα. Γενικά, στο σύνολό της η προγραμματισμένη αγροτική μεταρρύθμιση είχε ως σκοπό να περιορίσει το μονοπώλιο κάποιων προϊόντων που προσπαθούσαν να επιβάλλουν οι μεγαλογαιοκτήμονες προκαλώντας φαινομενική μείωση των αγροτικών προϊόντων, η οποία υποτίθεται ότι οφειλόταν στην μείωση της γης που καλλιεργούνταν.

Προς επίρρωση των συγκεκριμένων δεδομένων το παράθεμα αναφέρει ότι μέσω της μεταρρύθμισης αυτής έγιναν προσπάθειες να ταυτιστεί, ως προς τις αρμοδιότητες, ο ιδιοκτήτης και ο καλλιεργητής, προκειμένου, το φαινόμενο αυτό, να οδηγήσει σε αύξηση των εδαφών που θα καλλιεργούνταν και αυτομάτως σε πτώση των τιμών των προϊόντων.

Ωστόσο, προσπάθεια αυτή, παρά τον αρχικό της στόχο, δεν επέφερε τα επιθυμητά αποτελέσματα, καθώς, αντί να περιορίσει τα τσιφλίκια που κατείχαν οι μεγαλογαιοκτήμονες με επακόλουθη μείωση των τιμών των αγροτικών προϊόντων, οδήγησε τελικά στο να οδηγηθούν οι αγροτικοί παραγωγοί σε ακόμα χειρότερη κατάσταση.

Είναι αναγκαίο επίσης να επισημανθεί ότι ούτε ο Δηλιγιάννης, με τη μεταρρύθμιση που προσπάθησε να εφαρμόσει το 1896, με τα έξι άρθρα που εισήγαγε στη Βουλή, κατάφερε να απαλλοτριώσει τα τσιφλίκια και να προωθήσει τη μεταρρύθμισή του, καθώς οι προτάσεις του για απαλλοτρίωση 118 τσιφλικιών και για τη δημιουργία ενός ταμείου γεωργικής πίστης για τις ανάγκες χρηματοδότησης των οικογενειών των κολίγων δεν έγιναν δεκτές από τη Βουλή, αφού υπήρξαν εντονότερες αντιδράσεις από τους μεγαλογαιοκτήμονες.

Παράλληλα, ούτε η κυβέρνηση Θεοτόκη πέτυχε το 1903 την προώθηση και κυρίως την εφαρμογή νομοσχεδίου σχετικού με την μείωση της έκτασης των τσιφλικιών, καθώς προέκυψαν εντονότερες αντιδράσεις από τους μεγαλογαιοκτήμονες που οδήγησαν στην καταψήφιση του νομοσχεδίου.

Συμπερασματικά, ο ιστορικός παρατηρεί ότι όλη η προσπάθεια επίλυσης του αγροτικού ζητήματος από το 1896 – 1917, η οποία απέβλεπε σε περιορισμό των τσιφλικιών δεν είχε τα θεμιτά αποτελέσματα, αφού οι βουλευτές, κυρίως της περιφέρειας, σχετιζόνταν με τη μεγάλη ιδιοκτησία και προωθούσαν τα συμφέροντα των μεγαλογαιοκτημόνων.

- 2. Λαμβάνοντας υπόψη το περιεχόμενο των πηγών και τις πληροφορίες του βιβλίου σας, να προσδιορίσετε τους παράγοντες οι οποίοι οδήγησαν στην Επανάσταση του 1862.**

ΠΑΡΑΘΕΜΑ 1

Ο Όθων, δεχθείς άκων την εγκαθίδρυση συνταγματικού πολιτεύματος, δεν είχε την διάθεσιν της πιστής εφαρμογής αυτού. Ευθώς εξ' αρχής, παραβιάζων το πνεύμα του Συντάγματος, ανεμίχθη εις έργα διοικητικά, επεμβαίνων εις τας βουλευτικές εκλογάς και προσπαθών εκδήλως να συγκεντρώση εις χείρας του περισσότεραν εξουσίαν. Προ δε της αντιστάσεως, την οποίαν εύρισκε δεν εδίσταζεν, ως είναι ευνόητον, να λάβη μέτρα πιεστικά κατά της ελευθερίας του τύπου και της ανεξαρτησίας των συνειδήσεων, τούθ' όπερ εξήπτεν ακόμη περισσότερο την κατ' αυτού αντιπολίτευσην και προητοίμαζε την πτώσιν του.

Ο βασιλεύς -όπως γράφει ο Ν. Δραγούμης έρρεπε φύσει «προς το σύστημα της συγκεντρώσεως», πολιτικοί δε, όπως ο Κωλέττης, «τελειοποίησαντες αυτό, και τον Όθωνα ενεθάρρυναν εις αυστηροτέραν εφαρμογήν και αυτοί εφήρμοσαν απηνέστερον... Η καταστολή της ελευθερίας των δημοκρατικών Αρχών, η καταδίωξις του τύπου, η επέμβασις εις τας εκλογάς τας τε βουλευτικές και τας των δήμων, η αποβολή πάντων των οπωσούν ανεξάρτητον έχόντων το φρόνημα δημοσίων λειτουργών, και ιδίως των της Θέμιδος,.. η δια παντός τρόπου πίεσις της συνειδήσεως των δικαστών, η διαστροφή των νόμων, ταύτα, και άλλα εις εν μόνον απέβλεπον, εις την σύμπτυσιν πάσης

δυνάμεως εις χείρας της εξουσίας και την δι' αυτής παγίωσιν κυβερνήσεως πανισχύρου και διαρκούς. ...

Η προϊούσα κοινωνική εξέλιξις ενίσχυε το φιλελεύθερον και δημοκρατικόν πνεύμα, ούτως ώστε αι απολυταρχικαί τάσεις να μη είναι ανεκταί και να υπονομεύεται τουναντίον δια συνεχούς δράσεως η βασιλεία του Όθωνος. Βοηθούσης δε και της αναμίξεως των αντιπροσώπων των Προστατίδων Δυνάμεων εις την πολιτικήν ζωήν της χώρας, η οποία δεν έπαυε κατά τα έτη της απολυταρχίας και της συνταγματικής μοναρχίας, η θέσις του Όθωνος κατέστη τόσον επισφαλής, ώστε ευκόλως ανετράπη δι' επαναστάσεως, μολονότι όπως φαίνεται, δεν ημφεσβητούντο ωρισμένοι αρεταί του και ανεγνωρίζετο η ταύτισις της ηγεμονικής του φιλοδοξίας προς τα εθνικά ιδανικά της εποχής εκείνης (ίδε και Ζ, Παπαντωνίου, Ο Όθων, 1934).

Α. Σβώλου, Τα Ελληνικά Συντάγματα 1822 – 1952, σσ. 79 – 80

ΠΑΡΑΘΕΜΑ 2

Για ολόκληρη την περίοδο της βασιλείας του Όθωνος ο ιστορικός Τρ. Ευαγγελίδης συνοψίζοντας γράφει: ... η μακρά βασιλεία αυτού αποτελεί την ιστορίαν της πάλης... του έθνους προς τον ηγεμόνα αυτού· του έθνους, ζητούντος να κυβερνηθή συμφώνως προς τα ήθη, τας παραδόσεις, τα ένστικτα και δια των εγκριτοτέρων αυτού τέκνων, και του ηγεμόνος, επιδιώκοντος μετά ζήλου την ιδέαν του να καταστήση την Ελλάδα τύπον ευρωπαϊκού κράτους, προς τούτο δε συγκετρούντος εν εαυτώ πάσαν εξουσία και μεταχειριζομένου όργανα ή ξένους, ή πρόσωπα μετρίας σημασίας και επιρροής.

Ιστορία Ελληνικού Έθνους, τ. ΙΓ', σ. 199

Απάντηση: Σχολικό βιβλίο: σελ. 75 – 76: «*Η παρακμή των ξενικών κομμάτων ... εγκαταλείπει τη χώρα*».

Τα παραθέματα του Α. Σβώλου και το απόσπασμα από την Ιστορία του Ελληνικού Έθνους αναφέρονται στα αίτια που οδήγησαν στην επανάσταση του 1862 κατά του Όθωνα και της βασιλείας του. Συγκεκριμένα στο πρώτο παράθεμα παρατηρείται ότι ο Όθωνας, παρόλο που παραχώρησε στον ελληνικό λαό Σύνταγμα, αρνήθηκε να το εφαρμόσει πιστά, ενώ αντιθέτως το παραβίαζε προσπαθώντας να ενισχύσει τη δύναμή του και τις αρμοδιότητές του. Συγκεκριμένα ασχολιόταν με τη διοίκηση, γεγονός που δεν προκαθοριζόταν στις αρμοδιότητές του, ενώ επηρέαζε ακόμα και τις εκλογές των βουλευτών. Παράλληλα, περιόριζε την ελευθερία του τύπου και την ανεξαρτησία των πολιτών προκαλώντας έτσι τις αντιδράσεις των αντίπαλων κομμάτων.

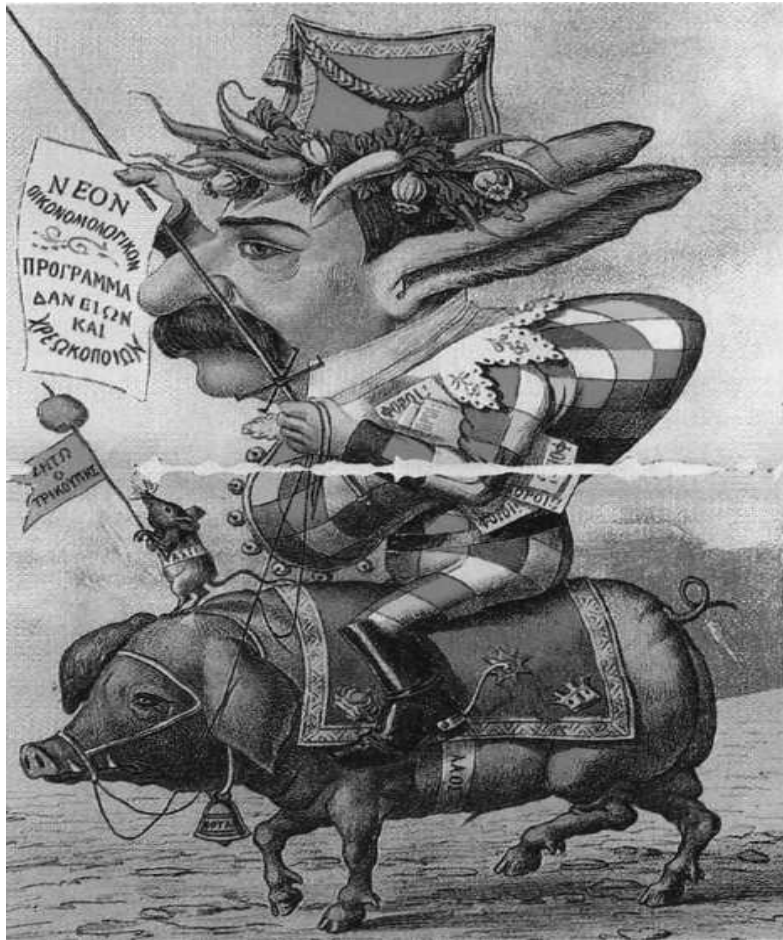
Ενισχυτικά λειτουργούσε στα σχέδια του βασιλιά η δράση του Κωλέττη, ο οποίος καταπατούσε κάθε δημοκρατική αρχή, περιόριζε την

ελευθεροτυπία, επενέβαινε στις εκλογικές διαδικασίες και στη δικαιοσύνη, διαβάλλοντας ακόμα και τους δικαστές, προκειμένου να διατηρήσει την εξουσία του.

Η δράση αυτή του βασιλιά Όθωνα και του Κωλέττη, σε συνδυασμό με την επέμβαση των Μεγάλων Δυνάμεων στην πολιτική ζωή της Ελλάδας, οδήγησαν το λαό να στραφεί ενάντια στον Όθωνα, ενισχύοντας τα φιλελεύθερα και δημοκρατικά αισθήματα των πολιτών. Ο λαός οδηγήθηκε λοιπόν σε επανάσταση προκειμένου να ανατρέψει τον Όθωνα, χωρίς να παραγνωρίζει ότι, παρά την απολυταρχική του συμπεριφορά, ο βασιλιάς ήταν ενάρετος και στόχευε με τη δράση του στην εκπλήρωση των εθνικών επιδιώξεων της Ελλάδας.

Σύμφωνα μάλιστα και με τα δεδομένα που συνάγουμε από το παράθεμα από την Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, ο ιστορικός Τρ. Ευαγγελίδης παρατηρεί ότι καθ' όλη τη διάρκεια της βασιλείας του Όθωνα, ο λαός ερχόταν σε διαρκή σύγκρουση με το βασιλιά, καθώς ο λαός επιθυμούσε να κυβερνάται σύμφωνα με τις παραδοσιακές αρχές, ενώ ο βασιλιάς ήθελε να διαμορφώσει την πολιτική κατάσταση στην Ελλάδα σύμφωνα με τα ευρωπαϊκά πρότυπα, συγκεντρώνοντας από την μια τις εξουσίες στο πρόσωπό του και από την άλλη αναθέτοντας σε ξένα στελέχη αρμοδιότητες εντός του ελληνικού κράτους. Όλα αυτά οδήγησαν το λαό σε επανάσταση κατά του Όθωνα με αποτέλεσμα την αποχώρησή του από τη χώρα.

3. Να παρουσιάσετε, με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις και τη γελοιογραφία που δίνεται προς εξέταση, το πολιτικό πρόγραμμα του Χαρίλαου Τρικούπη, τα αποτελέσματα και τις αντιδράσεις που προκάλεσε η πολιτική που ακολούθησε.

Σατιρική εικόνα για το οικονομικό πρόγραμμα του Χαρίλαου Τρικούπη

Απάντηση: Η σατιρική εικόνα που δίνεται προς εξέταση παρουσιάζει το οικονομικό πρόγραμμα που εφάρμοσε ο Χαρίλαος Τρικούπης στη Ελλάδα κατά τη διάρκεια της διακυβέρνησής του και τις επιπτώσεις που προέκυψαν από αυτή. Η περίοδος στην οποία αναφέρεται είναι το διάστημα μεταξύ του 1875 και του 1880, το οποίο αποτελεί μεταβατική περίοδο. Στις εκλογές του 1875 και του 1879 κανένα κόμμα δεν κέρδισε την κοινοβουλευτική πλειοψηφία. Λίγα χρόνια αργότερα, το 1884 τα δύο μεγάλα κόμματα, του Τρικούπη και του Δηλιγιάννη, έλεγχαν το 92,2% των εδρών στο Κοινοβούλιο. Το κοινοβουλευτικό σύστημα και ο δικομματισμός θεμελιώθηκαν.

Πιο συγκεκριμένα η εικόνα παρουσιάζει το Χαρίλαο Τρικούπη, ντυμένο ως γελωτοποιό ή ζογκλέρ να είναι πάνω σε ένα γουρούνι το οποίο βαδίζει σε ένα κακοτράχαλο δρόμο, τον οποίο προσπαθεί να διαβεί ασθμαίνοντας. Με μια πιο προσεκτική παρατήρηση, απεικονίζεται ο Τρικούπης με αστεία φορεσιά, καθώς η εικόνα αποτελεί δημιούργημα εκπροσώπου της αντιπολίτευσης που θέλει να τον γελοιοποιήσει και κυρίως να σχολιάσει αρνητικά το οικονομικό πρόγραμμα που ακολούθησε, αλλά και γενικότερα την πολιτική του, θεωρώντας τη με αυτό τον τρόπο αστεία και αναποτελεσματική. Πράγματι, το τρικουπικό κόμμα ήδη από το 1875

παρουσίασε ένα συστηματικό πρόγραμμα εκσυγχρονισμού της χώρας, αρκετά κοντά στις αντιλήψεις του Κουμουνδούρου το οποίο προέβλεπε: συγκρότηση κράτους δικαίου, εξορθολογισμό της διοίκησης κυρίως με τον καθορισμό των προσόντων των δημόσιων υπαλλήλων, ώστε να περιοριστεί η ευνοιοκρατία, ανάπτυξη της οικονομίας και κυρίως ενίσχυση της γεωργίας, βελτίωση της άμυνας και της υποδομής κατά κύριο λόγο του συγκοινωνιακού δικτύου της χώρας.

Επιπλέον, ο Χαρίλαος Τρικούπης, απεικονίζεται να κρατά κάτω από τη μασχάλη του αριστερού του χεριού, χαρτιά τα οποία γράφουν πάνω «ΦΟΡΟΙ», ενώ στο ίδιο χέρι κρατά ένα σπαθί στο οποίο είναι περασμένο σαν σημαία (παντιέρα) ένα άλλο χαρτί το οποίο γράφει «ΝΕΟ ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΑΝΕΙΩΝ ΚΑΙ ΧΡΕΩΚΟΠΕΙΩΝ», με τα οποία ο γελοιογράφος της εποχής προσπαθεί να δείξει ότι ο Τρικούπης στήριξε την οικονομική του πολιτική στη βαριά φορολογία που επέβαλε στο λαό και σε δάνεια που σύναψε στο εξωτερικό τα οποία χρέωσαν υπερβολικά την Ελλάδα, ήταν δυσβάσταχτο φορτίο για το λαό και οδήγησαν τελικά τη χώρα σε πτώχευση. Πράγματι, ο Χαρίλαος Τρικούπης, για την υλοποίηση του προγράμματός του που προέβλεπε τον εκσυγχρονισμό της χώρας, έκανε τις εξής προσπάθειες: οργανωτικές μεταβολές και βελτίωση των οικονομικών του κράτους, με την αύξηση των φόρων και τη σύναψη δανείων και παροχή κινήτρων στην ιδιωτική πρωτοβουλία για επενδύσεις. Οι τρικουπικοί ακολούθησαν με συνέπεια αυτό το πρόγραμμα, το οποίο όμως, είχε ως αποτέλεσμα την εξάντληση των φορολογουμένων και την υπερβολική επιβάρυνση του προϋπολογισμού. Το 1893 το κράτος κήρυξε πτώχευση.

Μέχρι τη δεκαετία του 1870 το κράτος αποτελούσε τον κύριο εργοδότη, που εξασφάλιζε θέσεις εργασίας στο δημόσιο και δυνατότητα κοινωνικής ανέλιξης, εφόσον στους ανώτατους λειτουργούς του προσέφερε εισόδημα που σχεδόν ξεπερνούσε το εισόδημα όλων των άλλων μελών της κοινωνίας. Μεγάλος αριθμός ανθρώπων απευθυνόταν στο κράτος για την κατοχή μιας θέσης στο δημόσιο. Με τις νέες συνθήκες που προέκυψαν από τον εκχρηματισμό της οικονομίας, δημιουργήθηκαν κοινωνικά στρώματα τα οποία δεν ζητούσαν διορισμό, αλλά τη λήψη μέτρων που θα ευνοούσαν την προώθηση των συμφερόντων τους. Φορέας των αιτημάτων αυτών ήταν ο Χ. Τρικούπης.

Επιπλέον ο Τρικούπης αποδεχόταν το χωρισμό των εξουσιών θεωρούσε το κράτος μοχλό της οικονομικής ανάπτυξης και επεδίωκε τον εκσυγχρονισμό με κάθε κόστος. Για το λόγο αυτό παρουσιάζεται ακλόνητος πάνω στο γουρούνι να εφαρμόζει την πολιτική του χωρίς προβληματισμό και με σταθερότητα. Επίσης, η εικόνα παρουσιάζει τον Τρικούπη να έχει πάνω στο κεφάλι του καρότα και άλλα λαχανικά, πάνω από τα οποία είναι ένα αριστοκρατικό μαξιλαράκι. Το στοιχείο αυτό θέλει να δηλώσει την πολιτική που ακολούθησε ο Τρικούπης στο αγροτικό ζήτημα και κυ-

ρίως το γεγονός ότι ενίσχυσε τους μεγάλους γαιοκτήμονες, οι οποίοι είχαν πλούτο και ανήκαν στην αριστοκρατική αστική τάξη της εποχής, γι' αυτό άλλωστε και πάνω στο γουρούνι, παρουσιάζεται ένα μικρό ποντίκι που γράφει επάνω του «ΑΣΤΥ», για να δείξει ότι η αστική τάξη είναι αριθμητικά πολύ μικρή. Επίσης το ποντίκι αυτό κρατά επίσης ως παντιέρα ένα μικρό χαρτί περασμένο σε ξίφος το οποίο λέει «ΖΗΤΩ Ο ΤΡΙΚΟΥΠΗΣ» γεγονός που επιβεβαιώνει ότι η αστική τάξη ήταν στο πλευρό του Τρικούπη αφού η πολιτική του την ευνόησε. Εξάλλου, ο Τρικούπης και οι τρικουπικοί στα εδάφη της Θεσσαλίας, στα οποία κυριαρχούσε η μεγάλη ιδιοκτησία, υποστήριζαν τους μεγαλογαιοκτήμονες.

Επιπροσθέτως, η σατιρική εικόνα παρουσιάζει, όπως δηλώθηκε και εισαγωγικά, τον Χαρίλαο Τρικούπη να μεταφέρεται από ένα γουρούνι, το οποίο κάτω από την κοιλιά του γράφει «ΛΑΟΣ». Αυτό θέλει να υποδηλώσει ότι ο απλός λαός είναι πολύ μεγαλύτερος αριθμητικά από την αστική τάξη που απεικονίζεται ως ποντίκι. Επίσης, επιλέχθηκε ως ζώο απεικόνισης του λαού ένα γουρούνι το οποίο βρίσκεται σε κακή κατάσταση, για να δηλωθεί η άσχημη κατάσταση στην οποία βρίσκεται ο ελληνικός λαός. Ακόμα, το γουρούνι, που συμβολίζει το λαό, κάτω από το λαιμό του έχει ένα κουδούνι το οποίο γράφει «ΑΡΓΑ» για να υποδηλώσει τον αργό ρυθμό με τον οποίο προχωρά ο ελληνικός λαός αλλά και το ελληνικό κράτος. Επίσης, το γουρούνι αυτό προχωρά σε ένα κακοτράχαλο δρόμο, χωματόδρομο με πέτρες, με σκοπό να δείξει τη δύσκολη πορεία που έχει να διανύσει ο ελληνικός λαός προκειμένου να κατορθώσει να φτάσει τις αναπτυγμένες χώρες του Δυτικού κόσμου. Πράγματι, κατά την περίοδο της διακυβέρνησης της χώρας από τον Χαρίλαο Τρικούπη, το όραμα για ένα σύγχρονο κράτος, το οποίο θα ήταν οικονομικά αναπτυγμένο και ισχυρό στη διεθνή σκηνή, δεν πραγματοποιήθηκε. Παρά τη φορολογική επιβάρυνση των πολιτών, το κράτος οδηγήθηκε σε πτώχευση. Αστοί και διανοούμενοι απογοητεύονταν όλο και περισσότερο από τη γενικότερη κατάσταση και την αναποτελεσματικότητα του κράτους, το οποίο χαρακτηριζόταν από μια βραδύτατη γραφειοκρατία. Δεν έβλεπαν την επιθυμητή οικονομική ανάπτυξη, ενώ διαπίστωναν ότι μεγάλωνε η απόσταση από τα ευρωπαϊκά κράτη. Ανάλογη δυσανεμία επικρατούσε και σε μεγάλο μέρος των μικροκαλλιεργητών. Οι αξιωματικοί του στρατού ήταν επίσης δυσαρεστημένοι, καθώς εκτιμούσαν ότι λόγω οικονομικής αδυναμίας ο στρατός θα ήταν αναποτελεσματικός σε περίπτωση πολέμου. Όλα αυτά οδήγησαν σε κρίση της εμπιστοσύνης προς τα κόμματα συλλήβδην οι άνθρωποι πίστευαν ότι τα κόμματα και οι θεσμοί δεν ήταν ικανά να υλοποιήσουν τις επιθυμίες τους.

Στο διάστημα από την πτώχευση του 1893 ως τον ελληνοτουρκικό πόλεμο του 1897 τα δύο μεγάλα κόμματα προσπάθησαν να υλοποιήσουν το πολιτικό τους πρόγραμμα, χωρίς όμως επιτυχία, γεγονός που δημιούργησε την εντύπωση ενός γενικού αδιεξόδου. Ούτε το δηλιγιαννικό κόμμα

μπόρεσε, ελλείψει χρημάτων, να τηρήσει την υπόσχεσή του για λιγότερους φόρους ούτε το τρικουπικό να συνεχίσει το εκσυγχρονιστικό του πρόγραμμα.

Ο ελληνοτουρκικός πόλεμος του 1897, που τελείωσε με ολοκληρωτική ήττα της Ελλάδας, επέτεινε το πολιτικό αδιέξοδο και η δυσπιστία προς τα κόμματα κορυφώθηκε και έδωσε στον Γεώργιο την ευκαιρία να επιβληθεί στο Κοινοβούλιο και να ασκεί προσωπική πολιτική. Όσες μεταρρυθμίσεις έγιναν μέχρι το 1909, κατά κύριο λόγο από κυβερνήσεις του τρικουπικού κόμματος υπό την ηγεσία του Γεωργίου Θεοτόκη, ήταν διοικητικού χαρακτήρα (π.χ. αποκέντρωση).

Καταλήγοντας, γίνεται φανερό ότι η κατάσταση του ελληνικού κράτους, την εποχή που ανέλαβε ο Χαρίλαος Τρικούπης τη διακυβέρνησή του, ήταν ιδιαίτερα δυσμενής. Ο Τρικούπης στην εικόνα παρουσιάζεται να έχει αυτιά γαϊδάρου σε μια προσπάθεια του γελοιογράφου να υποδηλώσει ότι ο πολιτικός αυτός ανέλαβε να σηκώσει, όπως σηκώνουν τα γαϊδούρια το δυσβάσταχτο βάρος της ανέλιξης της ελληνικής οικονομίας. Δυστυχώς, όμως, παρά τις προσπάθειές που κατέβαλε ο Τρικούπης το ελληνικό κράτος οδηγήθηκε σε πτώχευση, γεγονός που στιγματίσει την πολιτική πορεία του πολιτικού αυτού.

- 4. Αφού λάβετε υπόψη τις ιστορικές σας γνώσεις και το ιστορικό παράθεμα που ακολουθεί, να παρουσιάσετε το περιεχόμενο της Σύμβασης της Λοζάνης.**

ΠΑΡΑΘΕΜΑ

ΣΥΜΒΑΣΙΣ

Αφορώσα την ανταλλαγή των Ελληνο-τουρκικών πληθυσμών και Πρωτόκολλον, υπογραφέντα την 30^η Ιανουαρίου 1923. Η Κυβέρνηση της Μεγάλης Εθνοσυνελεύσεως της Τουρκίας και η Ελληνική Κυβέρνησις συνεφώνησαν επί των ακόλουθων όρων.

Άρθρον 1

Από της 1 Μαΐου 1923, θέλει διενεργηθεί η υποχρεωτική ανταλλαγή των Τούρκων υπηκόων Ελληνικού Ορθοδόξου θρησκειύματος, εγκατεστημένων επί των τουρκικών εδαφών, και των Ελλήνων υπηκόων Μουσουλμανικού θρησκειύματος, εγκατεστημένων επί των ελληνικών εδαφών.

Τα πρόσωπα ταύτα δεν θα δύνανται να έλθωσιν ίνα εγκατασταθώσι εκ νέου εν Τουρκία ή αντιστοίχως εν Ελλάδι, άνευ της αδείας της Τουρκικής Κυβερνήσεως ή αντιστοίχως της Ελληνικής Κυβερνήσεως.

Άρθρον 2

Δεν θα περιληφθώσιν εις την εν τω πρώτω άρθρω προβλεπομένην ανταλλαγήν: α) οι Έλληνες κάτοικοι της Κων/πόλεως, β) οι Μουσουλμάνοι κάτοικοι της Δυτικής Θράκης.

Θέλουσι θεωρηθή ως Έλληνες κάτοικοι της Κων/πόλεως πάντες οι Έλληνες οι εγκατεστημένοι ήδη προ της 30 Οκτωβρίου 1918, εν τη περιφέρειά της Νομαρχίας Κωνσταντινουπόλεως, ως αύτη καθορίζεται δια του νόμου του 1912.

Θέλουσι θεωρηθή ως Μουσουλμάνοι κάτοικοι της Δυτικής Θράκης πάντες οι Μουσουλμάνοι οι εγκατεστημένοι εν τη περιοχή ανατολικώς της μεθορίου γραμμής της καθορισθείσης τω 1913, δια της Συνθήκης του Βουκουρεστίου.

Άρθρον 3

Οι Έλληνες και οι Μουσουλμάνοι, οι εγκαταλείψαντες ήδη από της 18 Οκτωβρίου 1912 τα εδάφη, ων οι Έλληνες και οι Τούρκοι κάτοικοι θέλουσιν αμοιβαίως ανταλλαγή, θα θεωρηθώσιν περιλαμβανόμενοι εν τη ανταλλαγή τη προβλεπομένη εν τω 1 άρθρω.

Η έκφρασις «μετανάστης» εν τη παρούση συμβάσει, περιλαμβάνει πάντα τα φυσικά και νομικά πρόσωπα τα μέλλοντα να μεταναστεύσουν ή έχοντα μεταναστεύσει από της 18 Οκτωβρίου 1912.

Άρθρον 4

Πάντες οι ικανοί άρρενες, οι ανήκοντες εις τον Ελληνικόν πληθυσμόν, ων αι οικογένειαι εγκατέλειψαν ήδη το τουρκικόν έδαφος, οι κρατούμενοι νυν εν τη Τουρκία, θα αποτελέσωσι το πρώτον τμήμα εξ Ελλήνων, οίτινες θα σταλώσιν εις Ελλάδα συμφώνως τη παρούση συμβάσει.

Άρθρον 5

Υπό την επιφύλαξιν των διατάξεων των άρθρων 9 και 10 της παρούσης συμβάσεως, τα δικαιώματα ιδιοκτησίας και οι απαιτήσεις των εν Τουρκία Ελλήνων ή των εν Ελλάδι Μουσουλμάνων, ουδόλως θέλουσι θιγή συνεπεία της γενησομένης δυνάμει παρούσης συμβάσεως ανταλλαγής.

Απάντηση: Η πηγή που δίνεται προς εξέταση παρουσιάζει τα πέντε πρώτα άρθρα της Σύμβασης της Λοζάνης, η οποία υπογράφηκε ανάμεσα στην Ελλάδα και την Τουρκία. Ως εκ τούτου, πρόκειται για πρωτογενή πηγή, και αξιόπιστη, καθώς παρουσιάζει το ίδιο το διπλωματικό έγγραφο που υπογράφηκε ανάμεσα στις δύο χώρες. Πράγματι, οι σχέσεις των δύο χωρών για μεγάλο χρονικό διάστημα βρίσκονταν σε ένταση με αποτέλεσμα το 1914, με την έναρξη του Α' Παγκοσμίου πολέμου, να ξεκινήσει ο πρώτος διωγμός των Ελλήνων της Μικράς Ασίας. Η κατάσταση επιδεινώθηκε ακόμα περισσότερο αμέσως μετά την ήττα των Ελλήνων στην Μικρασιατική εκστρατεία, τον Αύγουστο του 1922, γεγονός που οδήγησε σε

μαζική μετανάστευση τους Έλληνες της Μικράς Ασίας. Για να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα αυτά η ελληνική κυβέρνηση υπό το Βενιζέλο οδηγήθηκε στην υπογραφή της Σύμβασης της Λοζάνης.

Στις 24 Ιουλίου 1923 υπογράφηκε η Συνθήκη ειρήνης της Λοζάνης. Έξι μήνες πριν, στις 30 Ιανουαρίου 1923, είχε υπογραφεί η ελληνοτουρκική Σύμβαση, η οποία ρύθμιζε την ανταλλαγή των πληθυσμών μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας. Σύμφωνα στοιχεία που συνάγουμε από το ιστορικό παράθεμα και συγκεκριμένα από την εισαγωγή των άρθρων της Σύμβασης, το διπλωματικό έγγραφο αυτό υπογράφηκε πράγματι στις 30 Ιανουαρίου του 1923, ανάμεσα στις δύο κυβερνήσεις της Ελλάδας και της Τουρκίας αντίστοιχα. Προέβλεπε την ανταλλαγή Ελλήνων και Τούρκων και περιείχε και Πρωτόκολλο του οποίου το περιεχόμενο δεν περιλαμβάνεται στην πηγή.

Συγκεκριμένα, με βάση τη Σύμβαση, προβλεπόταν η υποχρεωτική ανταλλαγή μεταξύ των Ελλήνων ορθόδοξων κατοίκων της Τουρκίας και των Μουσουλμάνων κατοίκων της Ελλάδας. Αυτή θα ίσχυε τόσο γι' αυτούς που παρέμεναν στις εστίες τους, όσο και για εκείνους που είχαν ήδη καταφύγει στην ομόθρησκη χώρα. Ανάλογες είναι και οι πληροφορίες που παρέχει το ιστορικό παράθεμα, όπου στο πρώτο άρθρο της Σύμβασης επισημαίνεται ότι οι Έλληνες χριστιανοί ορθόδοξοι έπρεπε να απομακρυνθούν από την Τουρκία και να μετακινηθούν στην Ελλάδα, ενώ αντίστροφη μετακίνηση έπρεπε να κάνουν οι μουσουλμάνοι που ζούσαν στην Ελλάδα. Αξίζει να σημειωθεί πως η ανταλλαγή θα ξεκινούσε την 1η Μαΐου 1923, πριν δηλαδή υπογραφεί η Συνθήκη της Λοζάνης (24 Ιουλίου 1923), η οποία απλώς επικύρωσε την Σύμβαση. Επιπροσθέτως, τα άτομα που θα περιλαμβάνονταν στην ανταλλαγή δε θα μπορούσαν να επιστρέψουν στην αρχική πατρίδα τους χωρίς την άδεια της αντίστοιχης κυβέρνησης, όπως δηλώνεται και στη Σύμβαση εμπορίου, εγκατάστασης και ναυτιλίας, με την οποία δόθηκε η δυνατότητα στους υπηκόους του καθενός από τα δύο κράτη να ταξιδεύουν ή να εγκαθίστανται (με κάποιους περιορισμούς) στο έδαφος του άλλου κράτους.

Μάλιστα, η ανταλλαγή ίσχυσε αναδρομικά για όλες τις μετακινήσεις που έγιναν από τη μέρα που κηρύχθηκε ο Α' Βαλκανικός πόλεμος (18 Οκτωβρίου 1912). Η συγκεκριμένη άποψη μπορεί να τεκμηριωθεί βάσει της σχετικής μαρτυρίας που παρέχει το τρίτο άρθρο του ιστορικού παραθέματος, όπου επισημαίνεται ότι, όσοι κάτοικοι είχαν απομακρυνθεί από τις περιοχές τους από την έναρξη των Βαλκανικών πολέμων (18 Οκτωβρίου 1912) και στο εξής, άρα και το μεγαλύτερο μέρος των Ελλήνων που κατέφυγε στην Ελλάδα το φθινόπωρο του 1922, συμπεριλαμβάνονται στη ρύθμιση για την ανταλλαγή των πληθυσμών. Επίσης στην ανταλλαγή αυτή συμπεριλαμβάνονταν και όλα τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα των παραπάνω.

Από την ανταλλαγή αυτή εξαιρέθηκαν οι Έλληνες ορθόδοξοι της Κωνσταντινούπολης, της Ίμβρου και της Τενέδου και οι Μουσουλμάνοι της Δυτικής Θράκης. Τα προαναφερθέντα στοιχεία έρχονται σε μερική συμφωνία με όσα καταγράφονται στο ιστορικό παράθεμα και συγκεκριμένα στο δεύτερο άρθρο της Σύμβασης της Λοζάνης, όπου δηλώνεται επίσης ότι θα εξαιρούνταν από την παραπάνω υποχρεωτική ανταλλαγή, οι Ορθόδοξοι κάτοικοι της Κωνσταντινούπολης και οι Μουσουλμάνοι της Δυτικής Θράκης. Ωστόσο, στην πηγή δεν γίνεται αναφορά στην εξαίρεση των Ορθοδόξων της Ίμβρου και της Τενέδου, στοιχείο που αναφέρεται μόνο στο σχολικό εγχειρίδιο. Ακόμα, στο ίδιο άρθρο του παραθέματος, διευκρινίζεται ότι, ως κάτοικοι της Κωνσταντινούπολης θεωρούνται αυτοί που διέμεναν στη Νομαρχία Κωνσταντινούπολης πριν από την 30η Οκτωβρίου 1912, ενώ κάτοικοι Δυτικής Θράκης, όσοι εγκαταστάθηκαν εκεί με τη Συνθήκη του Βουκουρεστίου.

Σύμφωνα με τη σύμβαση ανταλλαγής οι ανταλλάξιμοι: θα απέβαλαν την παλιά ιθαγένεια και θα αποκτούσαν την ιθαγένεια της χώρας στην οποία θα εγκαθίσταντο, είχαν δικαίωμα να μεταφέρουν την κινητή περιουσία τους, είχαν δικαίωμα να πάρουν από το κράτος στο οποίο μετανάστευαν ως αποζημίωση περιουσία ίσης αξίας με την ακίνητη περιουσία που εγκατέλειπαν φεύγοντας. Προς επίρρωση των συγκεκριμένων δεδομένων, το πέμπτο άρθρο του ιστορικού παραθέματος καταγράφει ότι, σύμφωνα και με το ένατο και δέκατο άρθρο της Σύμβασης, τα δικαιώματα και η ιδιοκτησία των ανταλλάξιμων δεν έπρεπε να θιγούν. Υπονοεί με τον τρόπο αυτό ότι θα δινόταν στους ανταλλάξιμους μια μορφή αποζημίωσης για την περιουσία που εγκατέλειψαν στην πατρίδα τους.

Επιπλέον, οι ανταλλάξιμοι θα διευκολύνονταν στη μετακίνησή τους από τη Μικτή Επιτροπή Ανταλλαγής, ένα φορέα που ιδρύθηκε με βάση το άρθρο 11 της Σύμβασης της Λοζάνης με έδρα την Κωνσταντινούπολη. Την αποτελούσαν 11 μέλη (4 Έλληνες, 4 Τούρκοι, 3 μέλη – πολίτες ουδέτερων κατά τον Α' Παγκόσμιο πόλεμο κρατών) με αρμοδιότητα τον καθορισμό του τρόπου μετανάστευσης των πληθυσμών και της εκτίμησης της ακίνητης περιουσίας των ανταλλάξιμων.

Συμπληρωματικά είναι αναγκαίο να σημειωθεί ότι το τέταρτο άρθρο της Σύμβασης της Λοζάνης δηλώνει ότι οι πρώτοι Έλληνες που θα μετακινούνταν από την Τουρκία ήταν όσοι ήταν δέσμιοι στην Τουρκία, των οποίων όμως οι οικογένειες είχαν ήδη αποχωρήσει και μετακινηθεί στην Ελλάδα. Αυτό γινόταν με σκοπό να ενωθούν οι χωρισμένες οικογένειες και να επανασυνδεθούν με τα συγγενικά του πρόσωπα.

Καταλήγοντας, γίνεται κατανοητό ότι η συμφωνία αυτή για ανταλλαγή των πληθυσμών διέφερε από τις προηγούμενες καθώς καθιέρωνε για πρώτη φορά τη μαζική μετακίνηση πληθυσμών και είχε υποχρεωτικό χαρακτήρα, ενώ οι μέχρι τότε συμφωνίες προέβλεπαν εθελοντική μετανάστευση κατοίκων επίμαχων περιοχών. Σε γενικές γραμμές, παρά τις αντι-

δράσεις που προκάλεσε η υπογραφή της Σύμβασης της Λοζάνης στους πρόσφυγες, τελικά, έγινε αποδεκτή, καθώς ήταν ο μόνος τρόπος διασφάλισης των συνόρων, επίτευξης ομοιογένειας και ενασχόλησης με την εσωτερική πολιτική από την πλευρά των ηγετών και των δύο χωρών.

5. Ποιοι λόγοι, σύμφωνα με τις ιστορικές σας γνώσεις και την πηγή που ακολουθεί, συνέβαλαν στη διαμάχη προσφύγων και γηγενών μετά τη μικρασιατική καταστροφή του 1922.

ΠΑΡΑΘΕΜΑ

Κάπου εδώ πρέπει να αναζητήσουμε μία από τις κύριες αιτίες της απαράδεκτης συμπεριφοράς των γηγενών τα πρώτα χρόνια απέναντι στους πρόσφυγες, που τους αποκαλούσαν τουρκοσπορίτες και τους έβριζαν με τις πιο χυδαίες λέξεις. Ο Γιώργος Ιωάννου γράφει για εκείνη την τραγική περίοδο της ελληνικής ιστορίας: «Οι εδώ πληθυσμοί, οι ντόπιοι, οι εντός των ορίων του ελεύθερου κράτους γεννημένοι και εγκατεστημένοι, δε δέχτηκαν καθόλου με ευχαρίστηση τους πρόσφυγες. Τους είδαν σαν ορδές, που ήρθαν να πάρουν γη, σπίτια και δουλειές. Αυτά τα αισθήματα αναπτύχθηκαν κυρίως στη Βόρεια Ελλάδα, Θεσσαλονίκη, ειδικότερα, όπου κατέφυγε το μεγαλύτερο μέρος της προσφυγιάς και όπου η πρόσφατη αποχώρηση των τουρκικών πληθυσμών είχε αφήσει αμύθητες ακίνητες περιουσίες. Τις περιουσίες αυτές, τις ροκάνιζαν ήδη και ετοιμάζονταν να τις αποχωνέψουν οι εντόπιοι, οι δυτικομακεδόνες, οι διάφοροι δήθεν μακεδονομάχοι και οι παλαιοελλαδίτες αξιωματικοί, χωροφύλακες, δημόσιοι υπάλληλοι – με έναν λόγο οι ελευθερωτές. Όλοι αυτοί λύσσαξαν με τους πρόσφυγες, τους φτωχούς και ελεεινούς κυρίως, τους απομάκρυναν κοινωνικά, και προπαντός προσπάθησαν να τους συντρίψουν ψυχικά». Χρειάστηκε να περάσουν αρκετά χρόνια για να συνειδητοποιήσουν οι γηγενείς ότι οι πρόσφυγες ήταν ευλογία για το μητροπολιτικό χώρο. Χρειάστηκε ο πόλεμος της Αλβανίας, που λειτούργησε σα μεγάλο χωνευτήριο, για να πάψει η λέξη πρόσφυγας να είναι πλέον βρισιά.

Βακαλόπουλος Κ., *Νεοελληνική Ιστορία (1204 – 1940)*, Θεσσαλονίκη 1990, σελ. 445

Απάντηση: Σχολικό βιβλίο: σελ. 165 – 166: «Σε γενικές γραμμές ... στη νέα πατρίδα τους».

Πρόσθετες πληροφορίες για τους λόγους που συνέβαλαν στη διαμάχη γηγενών και προσφύγων μετά τη Μικρασιατική καταστροφή αντλούμε και από το παράθεμα από την ιστορία του Βακαλόπουλου. Συγκεκριμένα, παρατηρείται ότι οι ντόπιοι Έλληνες συμπεριφέρονταν απαράδεκτα προς τους πρόσφυγες αποκαλώντας τους «τουρκοσπορίτες» και μιλώντας τους υβριστικά. Το γεγονός αυτό, σύμφωνα με τη μαρτυρία του Γιώργου Ιωάννου, οφείλεται κυρίως στο ότι οι ντόπιοι αντιμετώπισαν

ανταγωνιστικά τους πρόσφυγες, θεωρώντας τους ως τη μέγιστη απειλή, η οποία θα διεκδικούσε και θα αποσπούσε από τους ντόπιους δουλειές, σπίτια και καλλιεργήσιμες εκτάσεις γης.

Παράλληλα, οι ντόπιοι αμέσως μετά την αποχώρηση των Τούρκων και των Μουσουλμάνων από τα ελληνικά εδάφη οικειοποιήθηκαν τις καλλιεργήσιμες εκτάσεις, τα σπίτια και γενικά τις περιουσίες που αυτοί εγκατέλειψαν στον ελλαδικό χώρο. Οι περιουσίες αυτές, που ήταν αρκετά μεγάλες, έπρεπε τώρα να επιστραφούν και να παραχωρηθούν στους ακτήμονες πρόσφυγες από το ελληνικό κράτος, για να επιτευχθεί η αποκατάστασή τους στην Ελλάδα.

Οι προαναφερθέντες λόγοι οδήγησαν τους γηγενείς στο να απόκλεισουν τους πρόσφυγες κοινωνικά και να τους συμπεριφερθούν με τέτοιο τρόπο, ώστε να επηρεάσουν αρνητικά την ψυχολογία τους. Η κατάσταση αυτή διατηρήθηκε για πολλά χρόνια, μέχρι τον Β' Παγκόσμιο πόλεμο, οπότε οι ντόπιοι, συνειδητοποιώντας πια την προσφορά των προσφύγων σε όλους τους τομείς ανάπτυξης της Ελλάδας, σταμάτησαν να θεωρούν ως υβριστικό τον όρο πρόσφυγας.

6. **Λαμβάνοντας υπόψη τις ιστορικές σας γνώσεις και το περιεχόμενο του παραθέματος, να αναφερθείτε στους παράγοντες που προκάλεσαν σοβαρή εσωτερική κρίση στην Κρητική Πολιτεία και οδήγησαν αφενός τα πολιτικά πράγματα στο νησί σε πλήρες αδιέξοδο και αφετέρου στον σχηματισμό της «Ηνωμένης Αντιπολιτεύσης».**

ΠΑΡΑΘΕΜΑ

Η πολυπόθητη ισορροπία όμως δεν ήταν εύκολα κατορθωτή ούτε στο εσωτερικό του νησιού. Πολύ γρήγορα ο Αρμοστής ήρθε σε αντίθεση με το σύνολο σχεδόν των Κρητών ακόμα και με το μετριοπαθή σύμβουλό του Ελ. Βενιζέλο. Η ένταση ανάμεσά τους οξύνθηκε και οδήγησε το 1901 στην απόλυση του Βενιζέλου από τη θέση που κατείχε. Ο Βενιζέλος υπέβαλε σειρά προτάσεων με θέμα τη σταδιακή ολοκλήρωση της αυτονομίας, που θα άνοιγε την προοπτική για μελλοντική ένωση. Ο Γεώργιος όμως ήταν μονοδιάστατος πολιτικά και δεν μπορούσε να αντιληφθεί την ουσία των προτάσεων αυτών. Χαρακτήρισε λοιπόν το Βενιζέλο «αληθινή επιβουλή» της Μεγάλης Ιδέας και, αφού τον απέλυσε, αποφάσισε να τον συντρίψει πολιτικά.

Ο Γεώργιος θεωρούσε την εξωτερική πολιτική αρμοδιότητα αποκλειστικά δική του και της ελληνικής μοναρχίας, αφήνοντας απέξω τον πολύ ευαίσθητο σ' αυτόν τον τομέα λαό της Κρήτης. Η αυταρχική του ιδιοσυγκρασία τον εμπόδιζε να κατανοήσει την απαίτηση των Κρητών να έχουν λόγο στον καθορισμό της τύχης του νησιού τους.

Λ. Λιβάνη, *Η εδαφική ολοκλήρωση της Ελλάδας (1830 – 1947)*, Αθήνα 2000, σελ 2406 – 407.

Απάντηση: Σχολικό βιβλίο: σελ. 208 – 210: «Το θετικό και αισιόδοξο ... αναμέτρηση με τον Πρίγκιπα».

Προς επίρρωση των παραπάνω στοιχείων το παράθεμα από το βιβλίο «*Η εδαφική ολοκλήρωση της Ελλάδας (1830 – 1947)*» του Λ. Λιβάνη, αναφέρει τους λόγους που οδήγησαν σε εσωτερική κρίση το νησί της Κρήτης, αμέσως μετά τη δημιουργία της Κρητικής Πολιτείας και την ψήφιση, αλλά και την εφαρμογή του Συντάγματος της Κρητικής Πολιτείας. Διευκρινιστικά, αναφέρεται στο παράθεμα ότι η σταθερότητα των πρώτων χρόνων στην εσωτερική πολιτική του νησιού μετά την αυτονόμηση της Κρήτης δεν διατηρήθηκε για μεγάλο χρονικό διάστημα, καθώς ο Ύπατος αρμοστής Γεώργιος, με τη δεσποτική πολιτική του, συγκρούστηκε γρήγορα με το σύνολο των Κρητών, ακόμα και με τον ίδιο το Βενιζέλο, ο οποίος ήταν κατά την περίοδο αυτή σύμβουλός του. Η σύγκρουση ανάμεσα στους δύο άντρες οφειλόταν κυρίως στη διαφορετική πολιτική που ήθελαν να εφαρμόσουν σχετικά με την ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα. Ο Βενιζέλος επιδίωκε στο θέμα αυτό σταδιακή εξέλιξη της αυτονομίας, η οποία θα οδηγούσε αργά αλλά σταθερά στην ένωση του νησιού με την Ελλάδα. Ο Γεώργιος απέρριπτε τις προτάσεις αυτές του Βενιζέλου και οδηγήθηκε στην ακραία λύση να απολύσει το Βενιζέλο, να τον κατηγορήσει ότι στρέφεται ενάντια στη Μεγάλη Ιδέα και να προσπαθήσει με τις ενέργειές του να τον καταστρέψει πολιτικά.

Παράλληλα, ο Γεώργιος αντιμετώπισε πολύ εγωιστικά την εξωτερική πολιτική του νησιού και συμπεριφερόμενος απολυταρχικά θεώρησε ότι έπρεπε μόνος του να χειριστεί το θέμα της ένωσης της Κρήτης με την Ελλάδα. Όπως ήταν φυσικό, με τον τρόπο αυτό δε λάμβανε υπόψη του τον κρητικό λαό, στον οποίο δεν έδωσε το δικαίωμα να εκφράσει την άποψή του για το θέμα και προκάλεσε έτσι την παρεμβάση του Βενιζέλου.

7. **Στηριγμένοι στην πηγή που ακολουθεί και στις ιστορικές σας γνώσεις, να καταγράψετε τις προσπάθειες των Ποντίων, την περίοδο 1918 – 1921 να δημιουργήσουν ανεξάρτητο κράτος.**

ΠΑΡΑΘΕΜΑ

Από τον Απρίλιο του 1919 η εκπροσώπηση των ποντιακών διεκδικήσεων ανατίθεται στο μητροπολίτη Χρύσανθο, που πείθεται να υιοθετήσει τη συμβιβαστική άποψη του Βενιζέλου για Ομοσπονδιακό Αρμενικό κράτος, όπου θα ίσχυε για τους Έλληνες καθεστώς αυτονομίας. Στις επαφές του με τους ιθύνοντες του Συνεδρίου ο μητροπολίτης συνάντησε ευνοϊκή αποδοχή των απόψεών του. Ο Ούιλσον, ο Κλεμανσώ και ο Ταρντιέ έδειξαν διατεθειμένοι να υποστηρίξουν τις προτάσεις του, που αντίθετα προκάλεσαν την αντίδραση τόσο των Αρμενίων όσο και των Ελλήνων του Πόντου. Την 1/14

Μαΐου 1919 οι εκπρόσωποι των Ποντίων στο Παρίσι με υπόμνημά τους στη Συνδιάσκεψη επιμένουν στη δημιουργία ανεξάρτητης Ποντιακής δημοκρατίας κάτω από την ελληνική προστασία ή με εντολή των Η.Π.Α. Αλλά τα αλληπάλληλα αντιφατικά διαβήματα των ενδιαφερομένων μερών εξάντλησαν την υπομονή των Συνέδρων και είχαν αρνητικές επιπτώσεις στην ποντιακή υπόθεση. Ο Βρετανός αρμόδιος *Formbes Adam*, που μελέτησε τις προτάσεις του Χρύσανθου, αποφάνθηκε ότι η δημιουργία αυτόνομου κράτους στον Πόντο θα εγκαινίαζε νέα σειρά ποντιακών αξιώσεων για ένωση με την Ελλάδα και επικίνδυνο προηγούμενο για ανάλογες διεκδικήσεις των υπολοίπων μειονοτήτων της Αρμενίας.

... Από τον Απρίλιο του 1919 οι Πόντιοι προσανατολίζονται στη δημιουργία εθνικού στρατού για την απόκτηση της ανεξαρτησίας τους.

... Παράλληλα ο Χρύσανθος, επιστρέφοντας στην Κωνσταντινούπολη το Σεπτέμβριο του 1919, συζητεί με Τούρκους ιθύνοντες και αντιπροσώπους του Κεμάλ την προοπτική αυτονομίας του Πόντου με ισοπολιτεία Τούρκων και Ελλήνων υπό την κηδεμονία της Κοινωνίας των Εθνών. Τελικά όμως προκρίθηκε η λύση Ποντοαρμενικής ομοσπονδίας και τον Ιανουάριο του 1920 υπογράφηκε σχετική συμφωνία από το μητροπολίτη Χρύσανθο και τον πρόεδρο της Αρμενικής Δημοκρατίας Χατισιάν. Συμφωνήθηκε στρατιωτική συνεργασία Ελλάδος και Αρμενίας για την προστασία του Πόντου από τουρκικά στρατεύματα. Η άρνηση των Άγγλων να επιτρέψουν την εφαρμογή του στρατιωτικού μέρους της συμφωνίας και τη συγκρότηση εθνικών ποντιακών ταγμάτων συνετέλεσε στην ήττα των Αρμενίων στο Έρζερούμ, στη συνθηκολόγησή τους με τον Κεμάλ (Δεκέμβριος 1920) και στην εγκατάλειψη του ποντιακού πληθυσμού στο έλεος των τουρκικών στρατευμάτων.

Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, τόμος ΙΕ', σελ. 113

Απάντηση: Σχολικό βιβλίο: σελ. 249 – 253: «Στις δύσκολες εκείνες στιγμές ... 4 Σεπτεμβρίου του ίδιου έτους».

Τα όσα αναφέρθηκαν προηγουμένως γίνονται κατανοητά και από το κείμενο του ιστορικού παραθέματος από την Ιστορία του Ελληνικού Έθνους. Ειδικότερα, παρατηρείται ότι τον Απρίλιο του 1919 αναλαμβάνει την προώθηση της ίδρυσης της Ποντιακής Δημοκρατίας ο μητροπολίτης Χρύσανθος, ο οποίος αποδέχεται την πρόταση του Βενιζέλου να προσαρτηθεί η περιοχή του Πόντου στην υπό ίδρυση Αρμενική Δημοκρατία. Παράλληλα, ο μητροπολίτης Χρύσανθος συμμετέχει στη συνδιάσκεψη του Παρισιού με αποτέλεσμα να πείσει τους εκπροσώπους των ξένων δυνάμεων να συμφωνήσουν με τις προτάσεις του και συγκεκριμένα, τον Ουίλσον, τον Κλεμανσώ και τον Ταρντιέ.

Ωστόσο, προέκυψαν αντιδράσεις από τους Έλληνες του Πόντου και τους Αρμενίους στην παραπάνω πρόταση. Ειδικότερα, την 1/14 Μαΐου 1919 οι Πόντιοι στέλνουν υπόμνημα στο Παρίσι ζητώντας την ίδρυση ανε-

ξάρτητης Ποντιακής Δημοκρατίας, η οποία θα προστατευόταν από την Ελλάδα και θα ιδρυόταν με εντολή των Η.Π.Α. Οι βλέψεις αυτές και η καθυστέρηση εύρεσης οριστικής λύσης, λόγω των αντιθέσεων που προέκυπταν, οδήγησαν στην επέμβαση της Αγγλίας μέσω του Formbes Adam, ο οποίος ισχυρίστηκε ότι η ίδρυση αυτόνομης Ποντιακής Δημοκρατίας θα συνεπαγόταν προσπάθεια ένωσης με την Ελλάδα, με απαιτήσεις αντίστοιχες με αυτές των Αρμενίων, και έτσι ανέκοψε κάθε εξέλιξη στο ποντιακό ζήτημα. Έτσι μετά τις εξελίξεις αυτές οι Έλληνες της περιοχής του Πόντου στρέφονται στη δημιουργία στρατού ώστε να διεκδικήσουν ένοπλα την αυτονομία τους.

Ταυτόχρονα, ο μητροπολίτης Χρύσανθος, αμέσως μετά την επιστροφή του στην Κωνσταντινούπολη το Σεπτέμβριο του 1919, διαπραγματεύεται με την Τουρκία και εκπροσώπους του Κεμάλ «την προοπτική αυτονομίας του Πόντου με ισοπολιτεία Τούρκων και Ελλήνων υπό την κηδεμονία της Κοινωνίας των Εθνών». Ωστόσο, η λύση που προωθήθηκε ήταν η δημιουργία Ποντοαρμενικής ομοσπονδίας και τον Ιανουάριο του 1920 υπογράφηκε συμφωνία από το μητροπολίτη Χρύσανθο και τον πρόεδρο της Αρμενικής Δημοκρατίας Χατσιάν. Σύμφωνα με αυτή η Ελλάδα και η Αρμενία θα συνεργάζονταν για να εξασφαλίσουν προστασία της περιοχής του Πόντου από τον τουρκικό στρατό. Για μια ακόμα φορά η παρέμβαση των Αγγλων και κυρίως η αντίρρησή τους να εφαρμοστεί η δημιουργία εθνικών ποντιακών ταγμάτων, είχε ως αποτέλεσμα να ηττηθούν οι Αρμένιοι στο Ερζερούμ από τον τουρκικό στρατό, να συνθηκολογήσουν με τον Κεμάλ (Δεκέμβριος 1920) και να εγκαταλείψουν τους Έλληνες του Πόντου στο έλεος του τουρκικού στρατού.